

ENONKOSKEN KUNTA

**Vuoden 2026 talousarvioehdotuksen raami sekä
talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotus
2027–2028 laadintaohjeet**

Johtoryhmä 22.8.2025 § 27
Kunnanhallitus 2.9.2025 § 192

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	1
2. Kuntastrategia 2022–2025 ja sen toteuttaminen.....	2
Strategian toimeenpano-ohjelma.....	3
3. Vuoden 2026 talousarvioehdotuksen raami.....	6
3.1 Yleinen taloustilanne	6
3.2 Enonkosken kunnan taloudellinen tilanne vuoden 2024 tilinpäätöksessä.....	8
4. Enonkosken kunnan talouden raami 2026	9
5. Perustelut talousarvio 2026 raamille ja yhteenveto.....	11
6. Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotukset	13
6.1 Toiminnan tavoitteet	13
6.2 Käyttötalouden talousarvion perusteluteksti	14
6.3 Menot.....	15
6.4 Sisäiset tilavuokrat.....	15
6.5 Muut sisäiset palvelut	15
6.6 Hanke- tai sponsorirahan käyttö	15
6.7 Tulot.....	16
6.8 Poistot.....	16
7. Henkilöstö.....	16
7.1 Henkilöstösuunnittelu	16
7.2 Palkat ja palkkojen laskenta	16
7.3 Osaamisen kehittäminen	17
7.4 Työhyvinvointitoiminta	17
8. Tilat.....	17
9. Investointiosa	18
9.1 Investointiehdotukset.....	18
9.2 Tilahankkeet, liikuntapaikat ja ulkoilualueet.....	18
9.3 Infrarakentaminen.....	19
9.4 Irtain omaisuus	19
9.5 Kunnan liikelaitosten investoinnit.....	19
9.6 Pysyvien vastaavien hyödykkeet.....	19
10. Erillisasiat	20
10.1 Enonkosken kunnan markkinointi- ja viestintä.....	20

10.2 Kehittämishankkeet	20
10.3 Riskienhallinta	20
10.4 Tietohallinnon kustannukset ja hankkeet.....	21
11. Talousarvion laatimisen aikataulu	21

1. Johdanto

Kuntalain (410/2015) 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota.

Enonkosken kunnan hallintosäännön (Kunnanvaltuusto 27.5.2025 § 18) 61 § mukaan kunnanhallitus hyväksyy talousarvion suunnittelukehykset ja talousarvion laadintaohjeet. Toimielimet laativat talous- ja toimintasuunnitelmaehdotuksensa.

Valtuusto hyväksyy talousarviossa toimielimelle sitovat tehtävä- hankekohtaiset toiminnan ja talouden tavoitteet sekä niiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot, talouden tavoitteet sekä kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa talousarvioon brutto- tai nettomääräisenä.

Kuntalaki velvoittaa kuntaa huolehtimaan tulorahoituksen riittävydestä ja maksuvalmiuden säilyttämisestä. Suunnitellun toiminnan ja hankkeiden on oltava realistisia suhteessa käytettäviin varoihin. Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen.

Bruttoperiaate tarkoittaa, että menot ja tulot budjetoidaan erikseen määrärahoina ja tuloarvioina. Menettely on perusteltu silloin, kun tehtävä rahoitetaan pääsääntöisesti verorahoituksella. Myös silloin, kun tehtävän menot eivät riipu siihen kohdistuvista tuloista, on bruttoperiaate ensisijainen, vaikka tulojen määrä olisi merkittävä. Nettoperiaate tarkoittaa, että talousarviossa sitovuus määrätään nettomääräisesti tulojen ja menojen erotuksena.

Täydellisyysperiaatteen mukaan talousarvioon on otettava kunnan rahan käyttö ja rahan lähteet kokonaisuudessaan. Tiedossa olevia menoja tai tuloja ei voi jättää talousarviosta pois. Täydellisyysperiaatteen mukaan myös kunnan eri tehtävien sisäiset ostot ja myynnit otetaan talousarvioon, vaikka niihin ei suoraan liittyisi rahan käyttöä.

Talousarvioasetelma muodostuu käyttötalous- ja tuloslaskelmaosasta sekä investointi- ja rahoitusosasta. Samaa rakennetta noudatetaan taloussuunnitelmassa ja tilinpäätökseen sisältyvässä talousarvion toteutumisvertailussa. Toimintaa ja taloutta suunnitellaan ja seurataan käyttötalouden, investointien, tuloslaskennan ja rahoituksen näkökulmista.

Käyttötalousosassa asetetaan palvelutavoitteet ja budjetoidaan niiden järjestämisen

vaatimat menot ja tulot. Investointiosassa budjetoidaan rakennusten, kiinteiden rakenteiden ja kaluston hankinta, rahoitusosuudet ja omaisuuden myynti. Tuloslaskelmaosassa osoitetaan tulo-rahoituksen riittävyys käyttömenoihin ja poistoihin. Rahoitusosassa osoitetaan yhteenvedona rahan lähteet ja käyttö.

Vuoden 2026 talousarvion laatimisoheissa annetaan käyttötalousmenoille ja investointitasolle euromääräinen raami vuodelle 2026. Kuntastrategia on kunnan keskeisin toimintaa ja johtamista ohjaava asiakirja, jonka toteuttamisen ja seurannan keskeinen väline on talousarvio ja taloussuunnitelma.

2. Kuntastrategia 2022–2025 ja sen toteuttaminen

Kuntalain 7 luvun 37 §:n mukaan kunnassa on oltava kuntastrategia, jossa valtuusto päättää kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista.

Kuntastrategiassa tulee ottaa huomioon:

- 1) kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen
- 2) palvelujen järjestäminen ja tuottaminen
- 3) kunnan tehtäviä koskevissa laeissa säädetyt palvelutavoitteet
- 4) omistajapolitiikka
- 5) henkilöstöpolitiikka
- 6) kunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet
- 7) elinympäristön ja alueen elinvoiman kehittäminen.

Enonkosken kunnan kuntastrategia 2022–2025 on hyväksytty valtuuston kokouksessa 14.12.2021. Kuntastrategia ohjaa talousarvion 2025 valmistelua. Toimielinten tulee toteuttaa strategian tavoitteita toimintasuunnitelmaa ja tulosbudjettia hyväksyessään.

Enonkosken kunnan kuntastrategia 2022-2025

Visio *Liikuttavan onnellinen Enonkoski*

Arvot

Annamme ideoita

- Osallistuva ideointikulttuuri kuntalaisille, henkilökunnalle ja luottamushenkilöille
- Ideoiden vastaanottamisen taidot
- Ideoiden käsittelyn vahvistaminen

Teemme yhteistyötä

- Asiakkaan, virkamiesten ja luottamushenkilöiden välinen yhteistyö
- Julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välinen yhteistyö
- Verkostoituvaa elinkeinoyhteistyötä

Olemme luotettavia

- Avoimuus ja ajoissa aloittaminen
- Lupausten pitäminen ja päätöksiin sitoutuminen
- Turvallisuuden vaaliminen
- Taloudellinen luotettavuus

Elinvoimaisen Enonkosken päämäärät ovat

Enonkoski näkyy ja kuuluu

Jatkamme myönteisen kuntakuvan välittämistä itsestämme ja toiminnastamme niin kuntalaisille, vapaa-ajan asukkaalle kuin kunnassa vierailijalle. Vaalimme elinvoimaamme, rikasta tapahtumatarjontaa sekä tiedotamme aktiivisesti tapahtumistamme ja käyntikohteistamme.

Aktiiviset kuntalaiset

Täällä on tilaa luovuudelle! Kunta tukee yhdistyksiä ja yhteisöjä toiminnassaan ja tapahtumien järjestämisessä. Luomme uusia toimintatapoja ja -mahdollisuuksia omatoimisuuden ja aktiivisuuden lisäämiseksi. Annamme mahdollisuuden osallistua, liikkua ja harrastaa sekä haluamme olla saavutettavissa kaikille.

Itsenäinen ja yhtenäinen Enonkoski

Toimintamme Enonkosken kunnassa on määrätietoista ja tavoitteellista. Huolehdimme tasapainoisesta kuntataloudesta jotta itsenäisyytemme säilyy jatkossakin. Maailman ja olosuhteiden muuttuessa uudistamme palvelu- ja elinkeinorakennettamme. Kannustamme yrittämiseen ja tarjoamme apua.

Tunnettu matkailu- ja luontokohde

Vaalimme rikasta historiaamme ja kulttuuriperintöämme sekä viestimme siitä muille. Saimaan saaristokuntamme kohteet houkuttelevat matkailijoita ja yrittäjiä, pidämme heistä hyvää huolta. Tahdomme pysyä edelleen turvallisena, rauhallisena ja viihtyisenä ympäristönä asukkaiden ja vapaa-ajan viettäjien iloksi ja lisäämiseksi.

Oppiminen ja koulutus

Takaamme kaikille avoimen, tasa-arvoisen ja laadukkaan varhaiskasvatuksen, koulutuksen sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet kunnassamme. Tarjoamme mahdollisuuden kuntalaisille pysyä kiinni nykyajan tekniikassa ja digitaalisissa.

Strategian toimeenpano-ohjelma

PÄÄMÄÄRÄ	TAVOITE	KEINOT/ TOIMENPITEET	MITTARI ARVIOINTI	HALLINTO/ YKSIKKÖKOHTAINEN TAVOITE JA MITTARI (TALOUSARVIOON)
Enonkoski näkyv ja kuuluu	1. Myönteinen kuntakuva. 2. Elinvoimainen kunta. 3. Rikas tapahtumatarjonta. 4. Vaikuttava ja ajantasainen tiedottaminen.	Enonkoski näkyy myönteisesti eri medioissa ja somekanavilla. Enonkosken alueen mahdollisuuksien korostaminen kaikessa toiminnassa mm. luonto, liikunta- ja kulttuuripalvelut, asuminen, liikenteellinen saavutettavuus, työelämä sekä yrittäjyys. Liikenneverkoston edunvalvonta.	Meta-tilastot, mediatiedotteet, verkkosivustojen kävijäanalytiikka. Kuntien elinvoimamittaristo.	

PÄÄMÄÄRÄ	TAVOITE	KEINOT/ TOIMENPITEET	MITTARI ARVIOINTI	HALLINTO/ YKSIKKÖKOHTAINEN TAVOITE JA MITTARI (TALOUSARVIOON)
Aktiiviset kuntalaiset	1. Luovuudelle on tilaa. 2. Elinvoimaiset ja aktiiviset yhdistykset ja järjestöt. 3. Kuntalaiset ovat omatoimisia, aktiivisia, liikkuvia ja harrastavia. 4. Kunta on saavutettavissa kaikille.	Kunta jatkaa ja kehittää yhteistyötä erilaisten tapahtumien järjestämisessä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Yhdistysten toimintaa tuetaan taloudellisesti. Kuntalaiset osallistuvat kunnan palvelujen /toiminnan kehittämiseen. Panostaminen ennaltaehkäiseviin lähipalveluihin. Liikuntapalveluja on laajasti tarjolla eri ikäryhmille ja liikuntapaikat pidetään kunnossa.	Yhdistyksille jaetut taloudelliset tuet euroa/vuosi. Kunnan järjestämien tai järjestämiseen osallistuneiden tapahtumien lukumäärä/vuosi. Kuntalaisaloitteiden lukumäärä/vuosi. Aloitteiden käsittelyn ja päättöksenteon ketteryys. Jatkuvan palautteen mahdollisuus lähipalveluissa. Kohdennetut kuntalaiskyselyt.	

PAAMAAARA	TAVOITE	KEINOT/ TOIMENPITEET	MITTARI ARVIOINTI	HALLINTO/ YKSIKKÖKOHTAINEN TAVOITE JA MITTARI (TALOUSARVIOON)
Itsenäinen ja yhtenäinen Enonkoski	1. Itsenäinen kunta. 2. Kuntatalous on tasapainossa. 3. Kunnan palvelurakennetta uudistetaan toimintaympäristön muuttuessa. 4. Kunta on vahva yhteistyökumppani yrittäjille.	Ennakoiva ja kustannus-tietoinen talouden suunnittelu ja päätöksenteko. Aktiviinen talouden seuranta ja reagointi. Kunnan palveluiden turvaaminen hyvällä henkilöstö-politiikalla. Kunta on houkutteleva muuttokohde mm. hyvällä tontti-markkinoinnilla ja laadukkailla vuokra-asunnoilla. Peruspalvelut tuotetaan kuntalaisille lähipalveluina. Työelämä-palveluiden kehittäminen yhteistyössä työelämässä ja työelämä-palveluissa toimivien eri tahojen kanssa. Hyvät etätyö-mahdollisuudet. Monipaikkaiset asujat osallistuvat kunnan palvelujen kehittämiseen. Yritysmönteisyys yrittäjille neuvontaa ja tukea mm. Uusyritys-keskuksen avulla. Kunnan ja yritysten yhteistyö-tapaamiset.	Talousarvio ja tilinpäätös. Kuntataloustiedot. Henkilöstö-hallinnon (HR) tilastot. Kuntaan muuttaneiden lukumäärä. Myytyjen/ vuokrattujen tonttien lukumäärä. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta. Kuntalais- ja vapaa-ajanasukkaille kohdennetut kyselyt. Muutokset sotepalvelu-verkostossa ja edunvalvonta. Uusyritys-keskuksen tilastot (aloittaneet, lopettaneet yritykset, yrittäjien tapaamiset). Kunnan ja yrittäjien väliset tapaamiset/ yritysneuvonta	

PÄÄMÄÄRÄ	TAVOITE	KEINOT/ TOIMENPITEET	MITTARI ARVIOINTI	HALLINTO/ YKSIKKÖKOHTAINEN TAVOITE JA MITTARI (TALOUSARVIOON)
Tunnettu matkailu- ja luontokohde	1. Enonkosken historia ja kulttuuri ovat tunnettuja. 2. Enonkoski on tunnettu matkailijoiden keskuudessa. 3. Turvallinen, rauhallinen ja viihtyisä elinympäristö.	Asiakaslähtöinen palvelukulttuuri. Eläminen Saimaa ja ympäröivä luonto huomioiden kestävästi luonnonvaroja käyttäen. Elämykselliseen luontomatkailuun panostaminen mm. tuomalla luontomatkailukohteita esille.	Yhteishankkeet ja omat hankkeet. Palautteet. Turvallisuuksilastot. Matkailijatilastot ja omat kyselyt.	

PÄÄMÄÄRÄ	TAVOITE	KEINOT/ TOIMENPITEET	MITTARI ARVIOINTI	HALLINTO/ YKSIKKÖKOHTAINEN TAVOITE JA MITTARI (TALOUSARVIOON)
Oppiminen ja koulutus	1. Avoin, tasa-arvoinen ja laadukas varhaiskasvatus sekä perusopetus. 2. Elinikäinen oppiminen. 3. Digitaalisia palveluja on tarjolla ja digiosaaminen on vahvaa.	Henkilöstö on osaavaa ja motivoitunutta. Vapaan sivistystyön palvelut. Uudet teknologiset ratkaisut, sähköiset palvelut, töiden uudelleen organisointi ja uusien tuottavampien toimintatapojen käyttöönotto.	Henkilöstön työhyvinvointikysely ja asiakaskyselyt. TYKY-toiminnan ja työterveyshuollon mittarit. Henkilöstön koulutukseen osallistuminen koulutussuosittelun mukaisesti. Vapaan sivistystyön palveluntuottajien mittarit. Uusien teknologisten ratkaisujen ja sähköisten palveluiden käyttöönoton onnistuminen.	

Huomioitavaksi, että vuoden 2026 talousarvio laaditaan entisen kuntastrategian pohjalta, koska uuden strategian 2026–2029 valmistelu on aloitettu vasta elokuussa 2025, koska oli tarkoituksenmukaista, että kevään 2025 kuntavaaleissa valitut uudet päättäjät pääsevät vaikuttamaan uuden kuntastrategian sisältöön.

3. Vuoden 2026 talousarvioehdotuksen raami

3.1 Yleinen taloustilanne

Analyysi yleisestä taloustilanteesta perustuu valtiovarainministeriön kesäkuussa 2025 julkaisemaan taloudelliseen katsaukseen (VM:n julkaisuja – 2025:30).

Suomen bruttokansantuote (BKT) supistui viime vuonna 0,1 prosenttia vuositasolla, mutta talous kääntyi kasvuun vuoden aikana. Inflaation hidastuminen, korkojen lasku ja veronalennukset lisäävät kulutusta. Rakentamisen toipuminen, energiasiirtymä ja puolustushankinnat lisäävät investointeja. Talouden kasvua hidastaa Yhdysvaltojen tullien korotukset. BKT kasvaa 1,0 prosenttia vuonna 2025 ja 1,5 prosenttia vuonna 2026 ja 1,7 prosenttia 2027. Työllisyys kasvaa selvästi vasta vuosina 2026–2027 talouden vahvistuessa. Työttömyysaste laskee vuoden 2025 9,3 prosentista 8,3 prosenttiin vuonna 2027.

Lähtötilanne kuluvaan vuoteen oli heikko, sillä vuonna 2024 julkisyhteisöjen rahoitusaliijäämä oli 4,4 prosenttia suhteessa BKT:hen. Talouskasvun vauhdittumisesta ja hallituksen sopeutustoimista huolimatta julkisyhteisöjen rahoitusasema kohenee ennustejaksolla vain maltillisesti. Erityisesti valtiontaloutta heikentävät keväällä 2025 tehdyt päätökset veronkevennyksistä ja puolustusmenojen lisäyksistä. Julkisyhteisöjen alijäämä on tänä vuonna 4,2 prosenttia suhteessa BKT:hen ja laskee siitä vähitellen 3,5 prosentin tuntumaan vuonna 2027. Alijäämä ei laske alle kolmen prosentin ennustejaksolla, ja velkasuhdekin nousee yli 90 prosentin vuonna 2029.

Maailmantalouden näkymiä kalvaa Yhdysvaltojen kauppapoliittisten toimien aiheuttama epävarmuus. Poukkoileva tullipolitiikka on jo menneen kevään aikana aiheuttanut muutoksia kansainvälisissä kauppavirroissa. Euroalueella epävarmuus Yhdysvaltojen tullipolitiikasta haittaa orastavaa elpymistä. Kiinassa pyritään torjumaan deflatorista kehitystä mittavilla raha- ja finanssipoliittisilla toimilla. Maailmantalouden kasvu hidastuu 2,8 prosenttiin vuonna 2025, ja kiihtyy euroalueen elpymisen myötä aavistuksen 2,9 prosenttiin vuonna 2026. Geopoliittisten jännitteiden kärjistyminen äärimmilleen uhkaa näkymiä, mutta toisaalta markkinoiden reaktiot jännitteisiin ovat maltillistuneet.

Inflaatio on hidastunut alimpiin lukemiin sitten koronapandemian. Omistusasumisen hinta on selvässä laskussa korkojen laskun ajamana, mikä painaa kansallista kuluttajahintaindeksiä. Myös energian hintojen lasku on jatkunut viime kuukausina etenkin öljyn hinnan laskun vuoksi. Elintarvikkeiden hintojen uusi nousu selittyy paljolti yksittäisten tuotteiden hintojen nousulla. Veronkorotukset ovat nostaneet hintoja, mutta korotukset eivät ole täysin välittyneet hintoihin. Palveluiden hintojen nousussa korostuu nyt terveystalveluiden hintojen kehitys, joka johtuu pitkälti hyvinvointialueiden palvelumaksujen korotuksista.

Vuonna 2025 yleisin palkankorotuksen taso on noin 2,5 prosenttia. Palkkaliukummat ovat viime vuosina olleet keskimäärin 0,4 prosenttia vuodessa, ja saman tason odotetaan säilyvän jatkossakin. Koko talouden palkkakehitystä kiihdyttää vuonna 2025 erityisesti kunta- ja hyvinvointialojen palkkaohjelma, jonka ansiosta etenkin hyvinvointialueiden palkkojen korotukset ovat muuta taloutta suurempia. Tämän seurauksena koko talouden nimellisansioiden arvioidaan kasvavan tänä vuonna keskimäärin 3 prosenttia.

Vuonna 2026 toteutuvat uusien työehtosopimusten suurimmat korotukset. Toisaalta paikallishallinnon palkankorotusten vaikutus pienenee suhteessa kuluvaan vuoteen. Näiden tekijöiden seurauksena nimellisansiot kasvavat ensi vuonna keskimäärin 3,6 prosenttia koko taloudessa. Muilla sektoreilla kuin paikallishallinnossa sopimuskorotukset pienenevät vuonna 2027, jolloin ansiotason nousuvauhti hidastuu keskimäärin noin kolmeen prosenttiin.

Investointien lasku pysähtyi viime vuonna ja alkuvuonna investoinnit olivat lievässä kasvussa viime vuoden loppuun verrattuna. Piristymistä oli niin kone- ja laiteinvestoinneissa, maa- ja vesirakentamisessa kuin aineettomissa investoinneissa. Asuinrakentamisessa ja muussa talonrakentamisessa kasvua saatiin edelleen odottaa. Investointien odotetaan kuitenkin kasvavan ennustevuosina energiasiirtymän, puolustusinvestointien ja asuntomarkkinoiden toipumisen vetämänä. Vuonna 2025 investoinnit kasvavat yhteensä 6 prosenttia, vuonna 2026 3,8 prosenttia ja 3,9 prosenttia vuonna 2027.

Työmarkkinoiden tilanne on vähitellen vakautumassa. Huhtikuussa työllisten määrä oli hieman vuodenvaihdetta ja vuoden takaista suurempi. Myös työllisyysasteen lasku on päättynyt ja taso on parin vuoden laskun jälkeen historiaan nähden yhä korkea. Alkuvuonna työllisten määrä on viime vuodesta lisääntynyt rahoitus- ja vakuutuspalveluissa sekä rakennusallalla. Toisaalta työllisiä on vuodentakaisista selvästi vähemmän julkishallinnossa, kemian teollisuudessa sekä kaupan alalla. Tehtyjen työtuntien määrä supistui työllisten määrää enemmän, joten keskimääräinen työaika supistui työllistä kohden. Kehitykseen vaikutti osa-aikaisten palkansaajien määrän lisääntyminen ja kokoaikaisten vähentyminen.

Työvoiman kysyntä elpyy hitaasti. Vuonna 2025 työllisten määrä säilyy keskimäärin viime vuoden tasolla, sillä työvoiman kysyntä on vielä heikkoa ja kohenee asteittain vuoden loppua kohti. Avoimia työpaikkoja on ollut selvästi edellisvuosia vähemmän erityisesti palvelualoilla ja rakentamisessa, ja yritykset aikovat vähentää rekrytointeja varsinkin rakentamisessa ja kaupan alalla. Toisaalta teollisuuden lisääntyneet tilaukset ovat kasvattaneet avointen työpaikkojen määrää ja työvoiman kysyntää alalla. Osa-aikaisten työsuhteiden määrän lisääntyessä työtunnit supistuvat vaikka työllisten määrä ei enää supistu. Maahanmuutto tukee osaltaan työvoiman tarjontaa, kuten myös korkea työttömien määrä. Hallituksen työllisyyttä edistävien toimien vaikutus on vielä vuonna 2025 hyvin rajallinen, vaikka ne tukevatkin työn tarjontaa.

Julkisyhteisöjen alijäämä syveni viime vuonna 4,4 prosenttiin suhteessa BKT:hen ja julkinen velka kasvoi 82,1 prosenttiin. Tänä vuonna alijäämä paranee, mutta pysyy syvänä ja velkaantuminen jatkuu sopeutustoimista huolimatta, kun suuret puolustushankinnat rasittavat menoja. Alijäämä pienenee 3,3 prosenttiin ennustekauden lopulla. Vuosina 2028–2029 puolustusmenot kasvavat jälleen hidastaen alijäämän paranemista. Alijäämä jää koko ennustekaudella suuremmaksi kuin 3 % suhteessa BKT:hen.

3.2 Enonkosken kunnan taloudellinen tilanne vuoden 2024 tilinpäätöksessä

Enonkosken kunta teki vuonna 2024 ylijäämäisen tuloksen. Tulos oli 487 599 euroa (+ 632 418 euroa v. 2023) ylijäämäinen. Vuosikate heikkeni hieman edellisestä vuodesta olleen 1 138 432 euroa (1 182 885 euroa v. 2023) ja vuosipoistot olivat – 649 823 euroa. Tunnusluku 2024 vuosikate/poistot on 175,2 (214,9 % vuonna 2023). Vuosikate osoittaa sen tulorahoituksen, joka juoksevien menojen maksamisen jälkeen jää jäljelle käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainojen lyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen kateluku arvioitaessa tulorahoituksen riittävyyttä. Perusoletus on, että tulorahoitus on riittävä, jos vuosikate on vähintään käyttöomaisuuden poistojen suuruinen.

Käyttötaloudessa toimintakate alittui, toteuman ollessa 88,0 % (91,8 % vuonna 2023). Toimintatuotoissa toteuma oli 103,0 % (sisäiset ja ulkoiset). Myyntituottoja kertyi 24 044 euroa budjetoitua vähemmän ja maksutuottoja 5 310 euroa budjetoitua vähemmän. Tukia ja avustuksia kertyi 86 257 euroa budjetoitua enemmän, joista muita tukia ja avustuksia 95 087 euroa (sisältäen mm. eri hankkeista saadut korvaukset, TE-palveluiden uudistuksen muutuskulukorvaus) budjetoitua enemmän ja työllistämistukea puolestaan 8 830 euroa vähemmän. Muita toimintatuottoja kertyi 31 900 euroa budjetoitua enemmän.

Menopuolella toimintakulut alittuivat 452 903 eurolla, joka muodostui mm. henkilöstökuluja toteutui 170 787 euroa budjetoitua vähemmän, palvelujen ostoihin käytettiin 102 715 euroa talousarviota vähemmän, joka muodostui mm. asiakaspalvelujen ostoja toteutui 88 839 euroa budjetoitua vähemmän, asiantuntijapalvelujen ostoja toteutui 54 514 euroa vähemmän, ICT-palveluja 28 402 euroa vähemmän sekä rakennusten rakentamis- ja kunnossapitopalvelut alittuivat 36 976 euroa. Sen sijaan toimistopalvelut ylittyivät 51 522 eurolla, matkustus- ja kuljetuspalvelut 55 514 eurolla ja muut palvelut 61 418 eurolla budjetoidusta.

Aineet, tarvikkeet ja tavarat toteutuivat 57 943 euroa budjetoitua vähemmän ja avustuksia maksettiin 39 182 euroa vähemmän kuin mitä oli budjetoitu. Muut toimintakulut toteutuivat 82 279 euroa budjetoitua vähemmän.

Verotuloja kertyi 191 371 euroa talousarvioon nähden enemmän ja valtionosuuksia tuli noin 15 000 euroa talousarviota vähemmän, yhteensä 1 907 452 euroa. Ylijäämäisen tilikauden tuloksen jälkeen kunnan kumulatiivinen taseylijäämä on noin 10,1 miljoonaa euroa (9,6 miljoonaa euroa vuonna 2023).

Enonkosken kunnan investointien määrä vuonna 2024 oli nettosummaltaan 766 500 euroa. Talousarvioon tehtiin investointeihin ainoastaan määrärahan siirto pelikaukalosta jääkiekkokaukalon laitoihin. Investointiohjelma sisältää myös kiinteän omaisuuden sekä osakkeet ja osuudet. Vuoden 2024 merkittävämpiä investointeja olivat mm. alakoulun ikkunoiden uusiminen, jääkiekkokaukalon laitojen uusiminen, sekä Kuusitien ja Rantakujan peruskorjaus.

4. Enonkosken kunnan talouden raami 2026

Enonkosken kunnan vuoden 2026 talousarvion raami ja taloussuunnitelma 2027–2028 perustuu kuntastrategiaan ja 16.12.2024 valtuuston hyväksymään vuoden 2025 talousarvioon sekä taloussuunnitelmaan 2026–2027.

Enonkosken kunnan kokonaisväestömäärä vuonna 2015 oli 1 473 henkilöä, 2024–2025 vuodenvaihteessa 1 288 henkilöä ja kesäkuussa 2025 väestömäärä oli 1 285 henkilöä. Tammi-kesäkuun 2025 välillä kuntaan syntyi kaksi lasta, kuolleita oli 16 henkilöä, kuntaan muutti 38 henkilöä, kunnasta muutti pois 26 henkilöä – kokonaisväestömäärän muutos oli – 3 henkilöä eli -0,2 %. Vuonna 2024 väestöosuudet ikäluokittain Enonkoskella olivat 0–14-vuotiaita 157 henkilöä (14,6 %), 15–64-vuotiaita 613 henkilöä (47,6 %) ja yli 65-vuotiaita 518 henkilöä (40,2 %).

Tilastokeskuksen väestöennuste syksyltä 2024 ennakoii, että väestömäärä vuonna 2030 Enonkoskella olisi 1 245 asukasta, vuonna 2040 asukkaita olisi 1 167, mikäli väestökehitys jatkuu nykyisellään.

Kuntien rahoitusjärjestelmä koostuu kuntien omista tuloista ja valtion rahoituksesta. Tärkeimpiä tulolähteitä ovat verotulot ja valtionosuudet. Valtionosuuksien tarkoituksena on taata kuntien vastuulla olevien julkisten palvelujen saatavuus koko maassa.

Kuntien verotulojen ennustekehikko on Kuntaliiton yhteistyössä valtiovarainministeriön ja Verohallinnon kanssa laatima ennuste koko maan kuntien verotulojen kehityksestä. Veroennustekehikkoa päivitetään noin 3–5 kertaa vuodessa. Viimeisin Kuntaliiton kuntakohtainen veroennustekehikko on päivitetty heinäkuussa 2025. Veroennuste päivitetään seuraavan kerran budjettiriihen jälkeen lokakuun alussa.

Kuntaliiton veroennusteesta käy ilmi, että kunnallisveron ennuste vuosille 2025–2029 heikkenee toukokuun 2025 arvioista. Muutos johtuu pääosin työllisyyden odotettua heikommasta kehityksestä kuluvana vuonna. Veropohjaan ja erityisesti palkkatuloihin tehtiin siten tarkennuksia. Palkkatulot kasvavat arviolta noin kolme prosenttia tänä vuonna, kun toukokuussa vastaava arvio oli 3,5 prosenttia. Työllisyyden paranemisen sekä ansioiden nousun seurauksena palkkatulojen odotetaan kasvavan lähes viisi prosenttia ensi vuonna.

Ensi vuodesta alkaen tehtiin myös tarkennuksia vähennyspuolelle. Työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennyskelpoisuuden poistamisesta, josta päätettiin kevään kehysriihessä, on nyt myös huomioitu veroennustekehikossa. Tämä nostaa kunnallisveron tuottoa arviolta noin 40 miljoonalla eurolla vuositasolla. Kaikki hallituksen veroperustemuutosten aiheuttamat vaikutukset kuntien verotuottoon kompensoidaan hallitusohjelman mukaan nettomääräisesti. Nämä ja jo aiemmin päätettyjen muutosten nettovaikutukset ovat kunnallisveron osalta yhteensä noin -30 miljoonaa euroa vuodelle 2026. Muutokset kompensoidaan kuntien valtionosuusmaksatuksissa.

Työllisyysrahaston kevään arvion mukaan palkansaajien osuus työttömyysvakuutusmaksusta nousee heikentyneen työllisyystilanteen seurauksena. Korotus olisi arvion mukaan minimissään 0,25 ja maksimissaan 0,75 prosenttiyksikköä ensi vuonna. Kyseinen maksu on vähennyskelpoinen ja heikentäisi näin ollen kunnallisveron tuottoa. Vaikka päätöstä tältä osin ole vielä tehty olemme arvioineet 0,50 prosenttiyksikön korotusta työttömyysvakuutusmaksuun ensi vuodesta alkaen. Korotuksen

vaikutus kunnallisveron tuottoon on noin -50 miljoonaa euroa per vuosi. Työllisyysrahaston hallitus tekee varsinaisen esityksensä työllisyysvakuutusmaksun muutoksesta elokuun lopulla hallintoneuvostolle. Heiltä esitys menee sosiaali- ja terveysministeriön kautta lakiesityksenä eduskunnan päätettäväksi.

Yhteisöveron ennuste vuosille 2026–2029 pienenee hieman toukokuun arviosta. Yhteisöjen ennakkoerot ovat elokuuhun asti kehittyneet ennusteen mukaisesti ja näin ollen ei tehty muutoksia kuluvan vuoden yhteisöveron kertymiin. Hallitus päätti puoliväliriihessä alentaa yhteisöverokantaa kahdella prosenttiyksiköllä (20 % → 18 %) vuodesta 2027 alkaen. Verokannan pienentäminen alentaa yhteisöveron tuottoa yhteensä noin -830 miljoonalla eurolla, josta kuntaryhmän osuus on noin -190 miljoonaa euroa. Kuntien yhteisöveron tuottoon vaikuttaa lisäksi myös rahapeliuudistus (-10 miljoonaa euroa) sekä korkovähennysrajoituksen infrastruktuuripoikkeus (-5 miljoonaa euroa). Vapaaehtoisen eläkesäästämisen verotuen poisto vastaavasti nostaa yhteisöveron tuottoa vajaalla 3 miljoonalla eurolla.

Hallitusohjelman mukaisesti yhteisöveron veroperusteisiin tehtävät muutosten vaikutukset kompensoidaan kunnille. Yhteisöveron muutokset kompensoidaan ryhmäosuuksia muuttamalla ja näin ollen niiden vaikutus on kuntien rahoitusaseman näkökulmasta neutraali.

Enonkosken kunnassa Vuodelle 2026 kunnallisveroa on ennakoitu kertyvän 1 866 000 euroa, yhteisöveroa 478 000 euroa ja kiinteistöveroa 621 000 euroa. Yhteensä verotuloja on ennakoitu tulevan 2 964 000 euroa.

Kuntaliitto on julkaissut 26.6.2025 päivitetyn valtionosuuslaskelman. Kesän 2025 laskelman luvut perustuvat VM:n 25.6.2025 julkaisemiin yksityiskohtaisempiin tietoihin.

Kesäkuun 2025 päivityksen jälkeen vuonna 2026 Enonkosken kunnan peruspalvelujen valtionosuus ennakkotietojen mukaan on yhteensä 2 115 458 euroa, josta peruspalvelujen osuus ilman tasausta on yhteensä 1 588 087 euroa ja verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus on 527 371 euroa. Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet (v. 2024) ovat -353 510 euroa ja veromenetysten kompensatiot ovat yhteensä 256 314 euroa. Vuoden 2026 valtionosuudet ovat siis yhteensä 2 018 262 euroa ilman kotikuntakorvauksia.

Huomioitavaa, että valtionosuuslaskelma on ennakollinen, ja kunnat voivat hyödyntää sitä talousarviovalmistelussa. Laskelmaa päivitetään vielä kuluvan vuoden aikana muun muassa kuntien peruspalveluiden hintaindeksin, määräytymistekijöiden, verotulomenetysten kompensatioiden ja verotuloihin perustuvan tasauksen osalta.

Kunta-alan virka- ja työehtosopimusten sopimuskausi on 1.5.2025–29.2.2028. Sopimuskauden pituus on 34 kuukautta, eikä sopimusta voi irtisanoa. Perusratkaisun palkankorotukset ovat sopimuskauden aikana yhteensä 7,37 prosenttia. Korotukset jakautuvat siten että, palkat nousevat 2,50 prosenttia vuonna 2025, 2,47 prosenttia vuonna 2026 ja 2,40 prosenttia vuonna 2027.

Lisäksi kunta- ja hyvinvointialan palkkarakenteita ja palkkausjärjestelmiä koskeva kehittämisohjelma 2026–2028 tuo kunta- ja hyvinvointialalle kolmen vuoden aikana

yhteensä 1,8 prosentin korotukset. Kehittämishjelman erät ovat: 0,4 prosenttia vuonna 2026, 0,4 prosenttia vuonna 2027 ja 1,0 prosenttia vuonna 2028.

Kehittämishjelmassa sovitut erät ovat paikallisia järjestelyeriä. Valtakunnalliset sopijaosapuolet voivat kuitenkin sopia, että vuosien 2026–2027 erät käytetään osin tai kokonaan keskitettynä eränä.

Huomioitavaksi, että kunta-alalla merkittävä muutos tapahtui vuonna 2025, jolloin KVTES:n ja OVTES:n G-osion osalta siirryttiin tasopalkkausjärjestelmään, joka myös lisää palkkakustannuksia.

Tulosalueiden tulee varautua talousarvioehdotuksessa kulloinkin voimassa oleviin virka- ja työehtosopimuksien mukanaan tuomiin kustannuksiin olemassa olevan tiedon ja ennusteiden mukaan. Talousarvion henkilöstökuluihin tehdään talousarvioon varaus reilun + 4,0 % korotukseen.

5. Perustelut talousarvio 2026 raamille ja yhteenveto

Enonkosken kunnan talousarvion suunnittelu perustuu tällä hetkellä arvioitavissa oleviin tietoihin ja oletuksiin yleisestä talouskehityksestä sekä kuntien ja valtion kustannusjaosta. Enonkosken kunnalla on edelleen keskeisenä tavoitteena peruspalveluiden tuottaminen kuntalaisille laadukkaasti ja taloudellisesti. Talousarvioraamilla pyritään turvaamaan talouden tasapaino ja kunnan strategisten tavoitteiden toteutuminen. Mikäli yleisessä talouskehityksessä tai hallitusohjelman toteutuksessa tulee esille merkittäviä linjauksia tai päätöksiä, talousarvion raamia on tarkistettava uudelleen syksyn 2026 aikana.

Talousarviota v. 2026 ja taloussuunnitelmaa vuosille 2027–2028 tehdessä tulee kunnan kaikissa toiminnossa huolehtia kestävästä taloudesta. Koska sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen siirryttyä vuonna 2023 hyvinvointialueen tuottamaksi, tulee varmistaa, että kunnan omassa toiminnassa painopiste on edelleen varhaisessa välittämisessä ja ennaltaehkäisevässä työssä. Tavoitteena on kuntalaisten hyvinvoinnin lisääntyminen ja palvelujen kustannuskasvun hillitseminen.

Kunnassa tulee yhä enemmän panostaa yrittäjyyttä tukevaan toimintaan mm. kunnan ja yritysten välistä yhteistyötä edelleen kehittämällä ja etsimällä uusia toimintamalleja. Merkittävä muutos vuoden 2025 alusta oli työelämäpalveluissa - kunta on mukana Rantasalmen ja Sulkavan kuntien kanssa Savonlinnan seudun työllisyysalueessa, siten että Savonlinnan kaupunki tuottaa palvelut isäntäkuntamallilla. Uudistuksen vaikutusta kunnan rahoitusvastuuseen työttömyydestä on hyvin vaikeaa ennustaa reilun puolen vuoden toiminnan jälkeen, mutta huomioitavaa on, että kunnan vastuu työttömyysetuuksien rahoituksesta on työmarkkinatuen lisäksi myös peruspäivärahaa sekä perusosan suuruista osuutta ansiopäivärahasta. Kunnan rahoitusvastuu määräytyy työnhakijan työttömyysetuuspäivien kertymän perusteella. Kannustavan rahoitusmallin mukaisesti jatkossa pelkkä työttömän aktivointi eli palveluihin ohjaaminen ei vaikuta kunnan rahoitusvastuuseen työttömyysturvasta. Kunnan vastuu työttömyysturvan rahoituksesta alkaa nykyistä aiemmin ja kasvaa portaittain.

Kunnan ulkoiseen viestintään eri kanavia hyödyntäen on panostettu viimeisten vuosien aikana. Kunnan tulee olla jatkossakin aktiivinen viestijä sekä kuntalaisille, että kunnan ulkopuolelle.

Investoinneissa tulee huomioida kunnan välttämättömät investointitarpeet tulevalle vuodelle sekä taloussuunnitelmavuosille 2027–2028 (investoinnit vuoteen 2031 asti).

Talousarvion valmistelussa käytetään veroprosentteja: tuloveroprosentti 8,40 % sekä vuoden 2025 tasolla olevat yleinen kiinteistöveroprosentti 1,0 % ja vakituisen asunnon kiinteistöveroprosentti on 0,70 %.

Talousarvio vuodelle 2026 laaditaan keskitetysti ja lähtökohtaisesti vuoden 2025 tasolle huomioiden yleinen kustannusten nousu mm. energiassa, aineissa, tarvikkeissa ja tavaroissa, palvelujen ostoissa sekä palkkakustannusten nousu. Investointeja toteutetaan tarpeen mukaan investointiohjelman mukaisesti.

Sote-uudistuksessa kuntien sosiaali- ja terveystaloudet sekä pelastustoimen palvelut siirtyivät kunnilta ja sairaanhoitopiireiltä hyvinvointialueille ja rahoitusvastuu siirtyi samalla kunnilta valtioille. Soteuudistuksen yhteydessä kuntien yhteisö- ja ansiotuloveroja siirretään valtiolle hyvinvointialueiden tehtävien rahoittamiseksi. Terveystalouden palveluista talousarvioon jäi edelleen ympäristöterveydenhuollon osuus, jonka palvelut on tuotettu Savonlinnan kaupungin toimesta isäntäkuntamallilla v. 2023 alusta lähtien.

Merkittävä muutos lähivuosien talouden kannalta on valtionosuusuudistus. Valtiovarainministeriö on 31.8.2023 asettanut kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän uudistuksen valmistelua varten valmisteluryhmän toimikaudelle 31.8.2023-31.12.2025.

Työryhmän tehtävänä on arvioida kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän kehittämistarpeita suhteessa kuntien tehtäviin ja toimintaympäristön muutoksiin, arvioida eri ratkaisuvaihtoehtoja ja niiden vaikutuksia taustaselvityksiin perustuen sekä laatia hallituksen esitysluonnos järjestelmän muutostarpeista.

Tavoitteena on uudistaa peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmä hallitusohjelman linjausten mukaisesti sekä lisätä järjestelmän ymmärrettävyyttä ja läpinäkyvyyttä. Aikataulun osalta tavoitteena alun perin oli, että hallituksen esitys voidaan antaa eduskunnalle kevätestuntokaudella 2025 ja uusi lainsäädäntö tulisi voimaan 1.1.2026. Koska kyse on erittäin merkittävästä uudistuksesta, on VM ilmoittanut 22.10.2024 tiedotteessaan, että valtionosuusuudistus siirtyy vuodelle eteenpäin alkuperäisestä aikataulusta. Kuntaministeri Anna-Kaisa Ikonen toi lokakuun tiedotteessaan esille, että VM tarvitsee vielä lisää tietoa esimerkiksi erilaisten demografisten muuttujien vaikutuksesta palveluiden kustannuksiin kunnissa ja VM tulee teettämään joitakin lisäselvityksiä pikaisella aikataululla.

Saaristolakia ollaan parhaillaan päivittämässä. Laki saariston kehityksen edistämisestä (1981/494) on annettu vuonna 1981. Lakia ei ole systemaattisesti päivitetty sen jälkeen. Saaristolaki on saaristojen kehittämisen institutionaalinen peruskivi. Kansainvälisesti tarkasteltuna Suomen saaristolaki on ainutlaatuinen. Laki on saaristolaisille erittäin tärkeä, sillä lain myötä valtio tunnistaa ja tunnustaa saariston erityisaseman. Lain tavoitteena on kiinnittää erityistä huomiota saariston erityisolosuhteisiin.

Saaristolakiin kohdistuu päivittämistarpeita niin lain rakenteeseen kuin sen sisältöön liittyen. Muu lainsäädäntö on muuttunut neljänkymmenen vuoden aikana. Rakenteelliset muutospaineet liittyvät mm. vuonna 2000 voimaan tulleeseen perustuslakiin. Myös saaristo toimintaympäristönä on muuttunut. Toimintaympäristön yksi suurimmista muutoksista on kausiasukkaiden määrän kasvu ja monipaikkaisen asumisen nouseva trendi.

Saaristoista kuntaa koskeva säännös kytkeytyy valtiovarainministeriön valtiosuusjärjestelmän uudistukseen. VOS-uudistus on siirtynyt vuodelle eteenpäin, joten saaristoista kuntaa koskevan säännöksen valmistelu odottaa tällä hetkellä VOS-uudistuksen etenemistä.

Verotulot esitetään talousarvioon Kuntaliiton ennusteiden mukaisina eli tuloveroa 1 866 000 euroa, kiinteistöveroa 621 000 euroa ja yhteisöveroa 478 000 euroa, yhteensä 2 964 000 euroa, joka on noin 130 000 euroa enemmän kuin vuoden 2025 talousarvioon on varattu.

Henkilöstökulut kts. kohta 6

Liite: Tuloslaskelma 2026 ja taloussuunnitelma 2027–2028

6. Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotukset

6.1 Toiminnan tavoitteet

Yksi keskeisimpiä kuntalakiuudistuksen tuomia talousarvion sisältömuutoksia on, että ”Talousarvion on toteutettava kuntastrategiaa eli talousarviotavoitteet on johdettava kuntastrategiasta.” Asetettavat tavoitteet kohdistuvat olennaisesti toimintoihin ja ohjaavat kehittämään toimintatapoja ja siten parantamaan toimintojen tuloksellisuutta. Talousarviossa asetettavien tavoitteiden tulee olla selkeitä, jotta niitä voidaan mitata mahdollisimman konkreettisilla mittareilla ja menetelmillä. Toisaalta tavoitteiden tehtävänä on osoittaa, mitä vaikutuksia varojen käytöllä on tarkoitus saada aikaan. Määräraha on valtuuston tulosalueelle antama, euromäärältään ja käyttötarkoitukseltaan rajattu valtuutus varojen käyttämiseen määrättyjen tavoitteiden toteutumiseksi. Tuloarvio on vastaavasti valtuuston tulosalueelle asettama tulotavoite, joka on sidottu kunnan palvelutavoitteisiin ja niiden toteuttamiseen tarvittaviin menoihin.

Tarkastuslautakunta on arviointikertomuksissaan v. 2018–2024 antanut vahvan suosituksen, että talousarvion tavoitteet tulee edelleen asettaa nykyistä mitattavampaan muotoon. **Tähän tulee siis edelleen jokaisen hallintokunnan kiinnittää huomiota tavoiteasettelussa.**

Talousarvioehdotuksissa tulosalueet määrittelevät kuntastrategiaan pohjautuvat talouden ja toiminnan tavoitteet sekä esittävät ehdotukset sitovista toiminnan tavoitteista. Valtuustoon nähden sitovia toiminnallisia tavoitteita voi olla 2–5 tulosyksikköä kohden. Toiminnallisista tavoitteista laaditaan erilliset taulukot. Taulukoita käytetään tilinpäätöksiä laadittaessa ja arvioitaessa tavoitteiden toteutumista. Sitovia toiminnan ja talouden tavoitteita laatiessa tulee huomioida, että tavoitteet ovat toimialatasoisesti

merkitseviä ja antavat riittävän kuvan toimialan toiminnasta sekä ohjaavat toimintaa kuntastrategian mukaisesti. Tavoitteen/tavoitteiden tulee olla niin täsmällisiä, että sen saavuttaminen voidaan todeta. Tavoitteen tulee olla yksinkertainen ja ymmärrettävä ja sen tulee kattaa toiminta riittävällä tavalla, eikä kohdistua vain osaan toimialasta. Tavoitteiden tulee olla toteutettavissa talousarvion määrärahoilla ja tavoitteiden toteutumisen mittaamisen tulee olla selkeää. Tavoitteiden toteutuminen tulee dokumentoida ja tietolähde määritellä (kts. sivu 2).

ESIMERKKIMALLI

Toimielin 10 Konsernihallinto
Tulosalue 130 Kunnanhallitus
Vastuualue 1900 Elinvoiman edistäminen ja työllisyyden hoito
Vastuuhenkilö Kunnanjohtaja ja elinvoimakoordinaattori

Tähän vastuualueeseen kuuluvat kustannuspaikat: 1380 Kehitysprojektit, 1390 Elinkeino, markkinointi ja kehittäminen sekä 1900 Työllisyyden hoito

Toiminta-ajatus ja palvelusuunnitelma: Lyhyt kuvaus toiminta-ajatuksesta ja palvelusuunnitelmasta

Sitovat tavoitteet:

Strateginen päämäärä: Itsenäinen ja yhtenäinen Enonkoski.

1. Strateginen tavoite: Kunta on vahva yhteistyökumppani yrittäjille.

Hallinto/yksikkökohtainen tavoite ja mittari: Kunta järjestää yhteistyössä Itä-Savon Uusyrityksen kanssa vähintään yhden yhteistyötapaamisen paikallisten yritysten kanssa ja tapaamiseen osallistuu vähintään 10 yrittäjää. Mittarina yhteistyötapaamisten lukumäärä ja osallistuneiden yrittäjien lukumäärä.

2. Strateginen tavoite: Kunnan palvelurakennetta uudistetaan toimintaympäristön muuttuessa.

Hallinto/yksikkökohtainen tavoite ja mittari: Kunta on mukana vähintään yhdessä seudullisessa työelämäpalveluita koskevassa hankkeessa. Kunta tekee tiivistä yhteistyötä muiden työelämäpalveluissa toimivien tahojen kanssa siten, että kunnan TMT-maksuosuus pienenee 5 % verrattuna vuoteen 2022.

Strateginen päämäärä: Tunnettu matkailu- ja luontokohde

Strateginen tavoite: Enonkoski on tunnettu matkailijoiden keskuudessa.

Hallinto/yksikkökohtainen tavoite ja mittari: Kunta osallistuu vähintään yhteen joko seudulliseen tai kunnan omaan matkailuhankkeeseen. Mittarina hankkeiden lukumäärä.

Strateginen päämäärä: Aktiiviset kuntalaiset.

Strateginen tavoite: Kuntalaiset ovat omatoimisia, aktiivisia, liikkuvia ja harrastavia.

Hallinto/yksikkökohtainen tavoite ja mittari: Kunta järjestää vähintään yhden kyläillan/kylä, jossa teemana ovat esimerkiksi ajankohtaiset asiat, kylien turvallisuus/varautuminen, kylien kuulumiset tms. ja kyläiltoihin osallistuu vähintään 10 kyläläistä/kylä. Mittarina toteutuneet kyläillat ja osallistujien lukumäärä.

6.2 Käyttötalouden talousarvion perusteluteksti

Tulosalueet valmistelevat ehdotuksen talousarviokirjaan tulevista perusteluista talousarviokohdittain. Ehdotukset sisältävät tekstiosan, toiminnan tavoiteosan sekä

taloustavoiteosan. Perustelutekstissä esitetään vain tulosalueen kannalta tärkeimmät asiat, jotka on vietävä hallituksen tai lautakunnan käsiteltäväksi talousarvioehdotuksen käsittelyn yhteydessä.

Toimielimien on vuoden 2026 talousarvioehdotuksessa kiinnitettävä erityistä huomiota toiminnan taloudellisuuteen ja tuottavuuteen, koska verotulojen ja valtionosuuksien määrä talousarviovuodelle on vielä epävarma. Verotuloihin vaikuttaa edelleen maailman ja Suomen talouden epävarmuus ja yleinen työllisyystilanne. Jos toiminnassa tapahtuu olennaisia muutoksia, jotka vaikuttavat määrärahaatarpeeseen, lasketaan muutoksen talousvaikutus ja tältä pohjalta lasketaan tarvittava määräraha ja perustellaan se talousarvioon.

6.3 Menot

Tulosalueiden tulee talousarvioiden määrärahaesityksiä tehdessään huomioida, että talousarvioehdotusten lähtökohtana on kuntastrategia ja vuoden 2025 talousarvion yhteydessä hyväksytty taloussuunnitelma vuosille 2026–2027. Määrärahaehdotuksien tulee perustua strategian taloustavoitteisiin sekä laskelmiin väestön vähenemisen ja ikääntymisen sekä toimintaympäristön muutoksien vaikutuksista asiakas- ja suoritemääriin.

Menot ja tulot verotuloja lukuun ottamatta budjetoidaan suoriteperusteisesti. Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotukset (myös nettobudjetoitujen yksiköiden) perustellaan tulo-/menolajeittain. Palkat ja muut henkilöstömenot käsitellään kohdassa 5. Henkilöstö. Hankintoihin tarvittavat määrärahat otetaan talousarvioon ja -suunnitelmaan ilman arvonnalisäveroa.

6.4 Sisäiset tilavuokrat

Sisäisten vuokrien tarkistukset päätetään talousarviovaiheessa tiedossa olevaan kustannustason muutokseen perustuen. Sisäiset tilavuokrat on esitettävä erikseen tulosalueiden talousarvioehdotuksissa.

6.5 Muut sisäiset palvelut

Sisäisten palvelujen hintojen tarkistukset päätetään talousarviovaiheessa tiedossa olevaan kustannustason muutokseen perustuen.

6.6 Hanke- tai sponsorirahan käyttö

Tulosalueet voivat hakea omalle työlleen ulkopuolisten hankkeiden tai sponsoreiden tukea. Yhteistyökumppaneita voivat olla esim. yritykset ja yhteisöt. Hanke- ja sponsoriyhteistyö on sisällöltään monimuotoista ja laaja-alaista. Se on sopimuksellista, molemminpuolista ja vastikkeellista. Hanke- ja sponsorointiyhteistyön kumppaneiksi hankittavien ja

hyväksyttävien organisaatioiden tulee täyttää kulloinkin yleisesti hyväksytyt eettiset säännöt. Näiltä osin kumppanien hyväksymisestä vastaa aina toimialajohtaja tai toimielin.

6.7 Tulot

Tulosalueiden tulee selvittää mahdollisuudet maksu- ja vuokratulojen lisäämiseen ja tehdä tarvittavat esitykset osana talousarvioesitystään.

6.8 Poistot

Kunnanvaltuusto on hyväksynyt 13.11.2012 (§ 43) kunnan poistosuunnitelman. Talousarvioon ja taloussuunnitelmaan poistot määritellään em. poistosuunnitelman mukaisesti. Perusteluissa esitetään erikseen irtaimen ja kiinteän pysyvien vastaavien hyödykkeiden poistot. Poistot esitetään talousarviokirjassa määrärahan ulkopuolisena eränä.

7. Henkilöstö

7.1 Henkilöstösuunnittelu

Tulosalueiden on sopeutettava henkilöstömenonsa ja -resurssinsa vuoden 2025 talousarvioraamiin, pois lukien sopimusten mukaiset palkankorotukset ja inflaation aiheuttamat korotukset. Talousarvioehdotuksissa tulee huomioida mahdolliset eläköitymiset ja henkilöstön siirrot sekä mahdolliset uudet perustettavat toimet/virat. Tulosalueiden tulee arvioida henkilöstömäärän ja palkkakustannusten kehitystä sekä suunnitella toimenpiteet, joilla raamin mukainen tilanne voidaan saavuttaa.

Kunnan hallintosäännön (Kunnanvaltuusto 27.5.2025 § 18) kunnanvaltuusto päättää toimialajohtajien virkojen perustamista ja lakkauttamisesta sekä virkanimikkeen muuttamisesta. Kunnanhallitus päättää muiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta ja virkanimikkeen muuttamisesta. Kunnanhallitus päättää virkasuhteen muuttamisesta työsuhteeksi. Virka perustetaan vain sellaisia tehtäviä varten, joissa käytetään julkista valtaa – muuten tehtävä on työsuhteinen. Vuonna 2026 mahdollisesti perustettaviksi esitettäville viroille ja tehtäville varataan määräraha talousarvioehdotuksessa. Esitykset 1.1.2026 lakkautettavista viroista ja tehtävistä valmistellaan talousarvioehdotuksen yhteydessä.

7.2 Palkat ja palkkojen laskenta

Henkilöstön palkkatiedot ajetaan taloussuunnittelujärjestelmään. Palkkamäärärahaan tulee mukaan palveluksessa olevan henkilöstön palkat. Tarvittaessa tyhjiä vakanssien tai esim. kesätyöntekijöiden palkkamenot lisätään erikseen palkkasummaan. Lomarahat vuodelle 2026 lasketaan automaattisesti palkkoihin.

Palkkojen budjetoinnissa on otettava huomioon, että palkat on kohdistettava sille vuodelle, jonka aikana ne syntyvät (suoriteperiaate). Lisäksi on otettava huomioon, ettei uusilla vakansseilla, henkilöstöjärjestelyillä eikä palkantarkistuksilla voida perustella annetun raamin ylittämistä.

Henkilöstökorvauksia käsitellään palkkojen oikaisuerinä. Talousarvio- ja talous-suunnitelmaehdotuksen perusteluissa nämä erät esitetään negatiivisena eränä menolajin. Tulosalueet eivät varaa määrärahoja lomapalkkojen ja niihin liittyvien henkilösivukulujen jaksotuksen muutosta varten, vaan tämä budjetoidaan keskitetysti.

Kunta-alan uudet virka- ja työehtosopimuksista 2025–2028 ovat voimassa 1.5.2025–29.2.2028.

7.3 Osaamisen kehittäminen

Henkilöstön osaamisen kehittämistarpeiden tunnistaminen on keskeinen osa toiminnan ja talouden suunnittelua. Tulosalueilla tulee tunnistaa perustehtävissä tarvittava osaaminen, joka on toiminnan kehittämisen ja tuottavuuden parantamisen edellytys. Kunnanhallitus on kokouksessaan 16.12.2024 (§ 243) hyväksynyt Enonkosken kunnan henkilöstö-, koulutus-yhdenvertaisuus ja tasa-arvosuunnitelman.

7.4 Työhyvinvointitoiminta

Kukin tulosalue vastaa henkilöstönsä työhyvinvointia, työturvallisuutta ja työterveyttä turvaavan toiminnan rahoituksesta. Työoloja, työympäristöä ja työkykyä ylläpitävän toiminnan (esim. työturvallisuuslain mukaiseen työn vaarojen selvittämiseen ja arviointiin perustuvat korjaustoimenpiteet) määrärahatarpeet on katettava kokonaisraamin puitteissa.

Yleishallinnon käyttöön varatuilla määrärahoilla rahoitetaan kuntatasoisia koko henkilöstöä tai useampaa tulosaluetta koskevia hankkeita sekä työhyvinvointiin, työturvallisuuteen ja työkyvyn tukemiseen liittyvää kehittämistoimintaa. Tulosalueet varaavat vuosittain oman toimialansa työhyvinvointisuunnitelman/työhyvinvointihankkeiden toteuttamiseen tarvittavat määrärahat budjettiinsa.

Valmistelussa tulee hyödyntää saatavilla olevaa henkilöstön työhyvinvointiin liittyvää tietoa. Lisäksi yleishallinnon käyttöön budjetoidaan resursseja henkilöstön työkykyä ylläpitävän toiminnan toteuttamiseen ja kehittämiseen. Toiminnan tarkoituksena on sairauspoissaolojen ja varhaiseläkemaksujen vähentäminen sekä eläkkeellesiirtymisiän nostaminen.

8. Tilat

Toimistotilojen käytön tehostamiseen on pyrittävä parantamalla tilatehokkuutta ja tilojen käyttöasteita mm. vuokraamalla tiloja ulkopuolisille toimijoille sekä selvittämällä mahdollisuuksien mukaan myös monimuotoisia työskentelytapoja (mm. etätyö ja mobiiliratkaisut). Palvelutilojen käytön tehostamiseen on pyrittävä lisäämällä tilojen

monikäyttöisyyttä, etsimällä yhteiskäyttömahdollisuuksia eri toimialojen kanssa ja tiivistämällä tilojen käyttöä.

Ensisijaisesti tiivistetään nykyistä tilankäyttöä, sopeutetaan uusia tilatarpeita sijoittamalla toimintoja olemassa oleviin tiloihin ja luopumalla turhista tiloista tai tarjoamalla vapaita tiloja myyntiin tai etätyöhön. Vapautuvien tilojen luovutuksen yksityiskohdista tulee neuvotella teknisen toimialan kanssa.

9. Investointiosa

Tulosalueiden tulee valmistella osana talousarvioehdotusta viisivuotinen suunnitelma vuosien 2026–2031 investoinneista. Investoinniksi lasketaan yli 8 000 euron uudisrakennus ja peruskorjausinvestoinnit sekä kalustohankinnat tai muu pitkävaikutteinen meno.

9.1 Investointiehdotukset

Tulosalueet tekevät talousarvioehdotuksen investointiohjelmaan. Jokaisen investointihankkeen yhteydessä on esitettävä selvitys, onko hanke toteutettavissa sitovan investointi- ja toimintamenoraamin puitteissa. Lisäksi on esitettävä selvitys siitä, miten hanke edistää kuntastrategian toteutumista.

Hankkeiden tärkeysjärjestyksessä etusijalla ovat kohteet, joiden toteuttamiseen kunta on sitoutunut sopimuksin. Lisäksi hankkeiden tärkeysjärjestyksessä otetaan kuntastrategian vaikuttavuus ja oikea-aikaisuus. Kunnan kilpailukyky ja asuntopoliittiset tavoitteet tulee varmistaa.

9.2 Tilahankkeet, liikuntapaikat ja ulkoilualueet

Tilojen, liikuntapaikkojen ja ulkoilualueiden peruskorjaukseen, muutostöihin tai uudisrakentamisen hankkeista on esitettävä kustannusarvio, arvioitu rakentamisen aloitus- ja valmistumisaika (kk/vv), määrärahojen käyttö ennen vuotta 2026, käytettävissä olevat määrärahat vuonna 2026 sekä seuraavien vuosien arvioitu rahantarve. Arvion tulee perustua hankkeen viimeisimpään kustannusennusteeseen tai realistiseen hankkeen laajuuden perusteella laskettuun arvioon. Määrärahaehdotukset tehdään ilman arvonlisäveroa.

Hankkeet asetetaan tärkeysjärjestykseen. Ensisijaisia ovat tällöin turvallisuuden ja terveellisuuden kannalta välttämättömät ja ylläpitokustannuksia pienentävät, energiatehokkuutta parantavat peruskorjaushankkeet, joiden pitkäaikainen tarve palveluverkossa on varmistettu. Uudishankkeista etusijalla ovat palvelujen kokonaiskustannuksia vähentävät korvaavat hankkeet, joissa tavoitteiden mukainen tilankäyttö tehostuu.

9.3 Infrarakentaminen

Infrastruktuurin rakentaminen eritellään hankkeittain. Hankkeista on esitettävä kustannusarvio, arvioitu rakentamisen aloitus- ja valmistumisaika (kk/vv), määrärahojen käyttö ennen vuotta 2026, käytettävissä olevat määrärahat vuonna 2026 sekä seuraavien vuosien arvioitu rahantarve. Arvion tulee perustua hankkeen viimeisimpään kustannusennusteeseen tai realistiseen hankkeen laajuuden perusteella laskettuun arvioon. Määrärahaehdotukset tehdään ilman arvonnalisäveroä.

Katuverkon ja muiden yleisten alueiden rakentamisen taloudellisuutta arvioidaan osana kaavoituksen yhteydessä tehtävää aluekohtaista teknistaloudellista arviointia. Periaatteellisesti ja taloudellisesti merkittävistä hankkeista laaditaan ennen katu-, puisto- ja rakennussuunnittelua yleissuunnitelma, johon sisältyvän hankearvioinnin tarkoituksena on tuottaa tietoa hankkeiden vaikuttavuudesta, toteuttamiskelpoisuudesta ja kannattavuudesta niiden ohjelmoinnin ja päätöksenteon pohjaksi sekä maankäytön suunnittelua varten.

9.4 Irtain omaisuus

Irtaimen omaisuuden investointiehdotus tehdään eriteltynä.

9.5 Kunnan liikelaitosten investoinnit

Kunnan liikelaitokset tekevät myös investointisuunnitelman talousarviovuodelle 2026 ja vuosille 2027–2031 edellisen kohdan mukaisesti. Liikelaitoksen rahoituslaskelmassa esitetään, miten mahdolliset investoinnit on tarkoitus rahoittaa.

9.6 Pysyvien vastaavien hyödykkeet

Pysyvien vastaavien hyödykkeitä ovat esineet, erikseen luovutettavissa olevat oikeudet ja muut hyödykkeet, jotka on tarkoitettu tuottamaan tuloa tai ovat palvelutoiminnan käytössä useampana kuin yhtenä tilikautena. Pysyvien vastaavien hyödyke hankitaan investointiosan määrärahoilla.

Rakennusten korjausten osalta on harkittava erikseen, onko korjaus vuosikorjauksen vai perusparannuksen luonteista. Vuosikorjaukset rahoitetaan käyttötalousosan määrärahoilla, eivätkä ne ole poistonalaista käyttöomaisuutta. Peruskorjausmenot aktivoidaan sen hallintokunnan taseeseen, jonka taseessa peruskorjattava hyödyke on. Vuosikorjaus ja perusparannus eroavat toisistaan siten, että perusparannus lisää olennaisesti kohteen taloudellista käyttöikää, lisää tai parantaa kohteen ominaisuuksia, esimerkiksi ilmanvaihtoa ja/tai nostaa kohteen suhteellista laatutasoa olennaisesti alkuperäistä paremmaksi, esimerkiksi huoneiston tai rakennuksen laajennus-, muutos-, uudistus- ja muut vastaavat toimenpiteet. Vuosikorjaus taas pitää kohteen alkuperäisessä kunnossa.

10. Erillisasiat

10.1 Enonkosken kunnan markkinointi- ja viestintä

Kunnan uudet kotisivut julkaistu syksyllä 2020 ja kunnan matkailuun ja markkinointiin panostetaan mm. sähköisten välineiden avulla. Kunnan tulee olla jatkossakin aktiivinen viestijä sekä kuntalaisille, että kunnan ulkopuolelle. Painopisteenä markkinoinnissa vuonna 2026 on kunnan matkailusivuston kehittäminen vastaamaan matkailijoiden ja matkailutoimijoiden tarpeita.

10.2 Kehittämishankkeet

Palvelujen vaikuttavuuden ja tuottavuuden parantaminen ja näitä edistävä mm. sähköisten palvelujen parantaminen edellyttää jatkuvaa toiminnan kehittämistä. Innovaatiotoiminta ja kehittämishankkeet tulee kohdistaa huomioiden kuntastrategian painopistealueet. Kehittämishankkeilla tulee tähdätä toimintatapojen uudistamiseen ja toimivuuden parantamiseen sekä palvelujen uudistumiseen. Kokonaisuutena kehittämishankkeiden tulee tavoitella kunnan elinvoimaisuuden turvaamista taloudellisesti vastuullisella tavalla. Kehittämishankkeiden toteutukseen tulee ottaa mukaan yritykset, koulutusorganisaatiot ja kuntalaiset. Kehittämisessä tulee huomioida asiakas/käyttäjäkokemus.

Tulosalueiden omista EU-hankkeista aiheutuvat kaikki menot sisällytetään pääsääntöisesti ao. tulosalueen talousarvioon, myös se osuus, joka on tarkoitettu katettavaksi EU:lta, valtiolta tai muulta rahoittajalta saatavilla avustuksilla (bruttoperiaate). Talousarvioon sisällytetään vain ne hankkeet, joihin on jo saatu myönteinen päätös tai jotka ovat saadun ennakkotiedon mukaan odotettavissa.

Mikäli hankkeen kustannukset on sovittu maksettavaksi erillisestä keskitetystä hankemäärärahasta, ei hankkeen menoja ja tukiosuuksia tule budjetoida omaan talousarvioon.

10.3 Riskienhallinta

Tulosalueiden tulee ottaa huomioon kunnan merkittävimpien riskien arvioinnin tulokset ja ehdotetut riskienhallintakeinot vuoden 2026 talousarvion ja toiminnan suunnittelussa ja toimeenpanossa. Tulosalueiden tulee tunnistaa ja arvioida mahdolliset uudet, tavoitteisiin, palvelutuotantoon, muuhun toimintaan ja toimintaympäristön muutoksiin liittyvät merkittävimmät riskit ja epävarmuustekijät. Merkittävälle riskeille tulee esittää tärkeimmät riskienhallintakeinot.

10.4 Tietohallinnon kustannukset ja hankkeet

Tulosalueiden tulee varata tietohallintoon kohdentuvat ylläpidon ja kehittämisen määrärahat omaan talousarvioesitykseensä kokonaisraamin puitteissa.

11. Talousarvion laatimisen aikataulu

2.9.2025 kunnanhallitus hyväksyy talousarvion laadintaohjeet sekä vuoden 2026 talousarvioraamin ja aikataulun

21.10.2025 lautakuntien talousarviot

28.10.2025 kunnanjohtajan talousarvioesitys

4.11.2025 kunnanhallituksen esitys veroprosenteista

11.11.2025 kunnanhallituksen/kunnanvaltuuston talousarvioseminaari ja kunnanvaltuuston päätös veroprosentista

25.11.2025 talousarvio hallituksen käsittely

16.12.2025 talousarvio valtuuston käsittely

LIITE Tuloslaskelma 2026 ja taloussuunnitelma 2027–2028

